

ELŐSZÓ

Immár négy esztendeje annak, hogy az Akadémiai Kiadó megtette az első lépést azon az úton, amelynek most az egyik fontos állomásához érkeztünk. Az első lépés a Halász Előd nevével fémjelzett nagyszótárak felújítása volt. Egy újabb lépést jelentett a kisszótárak újraszerkesztése, amelyeket a zsebszótárak követtek. A megjelent kisszótár 30 000-re duzzasztott címszóállománya a kézis�ótárak volumenéhez közelít, fizikai méreteiben, részletességében mégis inkább a kezdő, gyakran praktikus szempontokra figyelő felhasználót kívánja megszólítani. Ha nem lettek volna évszázados hagyományok, akkor is világos lenne, hogy egy lépcsőfok még hiányzik: a nagyszótárak és a kisszótárak közt lennie kell egy sokak által áhított középútnak. Ezt hívhatjuk középszótárnak, kézis�ótárnak,asztali szótárnak, vagy egyszerűen csak szótárnak – az elnevezéstől függetlenül egyvalamiben biztosak lehetünk: aki már nem kezdő, ugyanakkor egyelőre még nem kíváncsi a nagyszótárak által kínált „ínyencségrek” sem, általában ezt a közép méretet szeretné használni.

A *Magyar–német szótár* több mint 50 000 címszavával lényegesen nagyobb találati valószínűséget ígér a felhasználónak, mint Halász Előd 1973-ban kiadott *Magyar–német kézis�ótára*, amelyben 40 000 címszó van. Szótárunk egyébként nem e Halász-mű felújítása, hanem az általunk átdolgozott nagyszótár és kisszótár adatbázisán alapuló, ám lényegében pontról pontra ellenőrzött és újragondolt, azaz új szótár.

Szótárunk az említett kézis�ótár címszóállományától nemcsak a mennyiség, hanem az összetétel tekintetében is jelentősen eltér. A megnövekedett címszómennyiségben a többletet részben a hagyományos szókinccs megfelelő gyakoriságú elemei (pl. *parkettáz, parkosít*), részben az eltelt idő alatt született új szavak alkotják (pl. *mobiltelefon, e-mail, EU*). Ugyanakkor a 40 000 szó közt is találunk olyanokat, amelyek nálunk nincsenek meg. Ez többnyire abból fakad, hogy a kézis�ótárban mára elavult szavak is vannak, amelyeket mi már nem vettünk fel (pl. *kötlevél, pártfőiskola*).

A szerkesztés során olyan felhasználót képeltünk magunk elé, aki magyar anyanyelvűként szeretné gondolatait németül kifejezni, illetőleg magyar szöveget kíván német nyelvre átültetni. Ennek megfelelően igyekeztünk „aktívá” tenni a szótárt, azaz használójának a lehető legtöbb információt megadni ahhoz, hogy az idegen nyelven fogalmazott mondatokba a magyar címszó német megfelelői közül a valóban oda illőt tehesse be, mégpedig helyesen ragozva, a mondat szerkezetnek megfelelő alakban. Ennek érdekében a jelentésváltozatokat mindig magyarázattal láttuk el (hiszen aki nem ismeri a német szót, azt sem tudhatja, hogy a többjelentésű magyar szó melyik jelentésének felel meg), feltüntettük a vonzatokat, zárójellel utalva az elhagyhatóságra, továbbá megadtuk a német szavak ragozását is. A szinonimák közül való, szövegkörnyezettől függő választást szókapcsolatok megadásával segítjük. Alaphelyzetben a német szavak stílusértéke megfelel a címszóénak, ha mégsem, erre külön minősítéssel figyelmeztetünk. Ahol szükséges volt, megadtuk a német szó kiejtését.

A *Magyar–német szótár* nemcsak felépítését és tartalmát tekintve XXI. századi produktum: az új évezredhez méltóak voltak keletkezésének körülményei is. A rohamléptekkel fejlődő számítástechnika bevonult a szótárírásba is, ami lehetővé tette, hogy a felújított szótárak teljes anyagát könnyen kezelhető adatbázisokban tároljuk. A gépek, persze, önmagukban még nem garantálhatják a megbízható, jó minőséget. Ha ez mégis megvalósult – és reményeink szerint mások is úgy fogják találni, hogy megvalósult –, akkor az elsősorban a szótár létrehozásában részt vállalók hozzáértésének és odaadásának köszönhető.

Budapest, 2002. március 10-én

Földes Csaba és Uzonyi Pál